

Kaj je prinesel Božidarčku Miklavž?

Spisal Jos. Kostanjevec.

To vam je bila čedna sobica, kjer sta nocoj sedela Božidarček in njegov atej! Ni bila sicer velika in Bog ve kako bogato opremljena kakor so sobe bogatinov, a posamezni deli preproste oprave so bili vsak na svojem mestu. V kotu ob oknu je stala visoka, marmorna omara s steklenimi vrati, izza šip so se pa blesteli usnjati, raznobojni hrbti knjig in knjižic, ki so stale v lepih vrstah na mnogih policah. In vsaka knjiga in vsaka še tako drobna knjižica je imela na hrbtu prilepljen bel, modro obrobljen listič, na katerem je bilo zapisano z debelimi potezami število njihovo. To je bila knjižnica, katera je bila skoro največje veselje Božidarčkovega ateja, ki je bil učitelj. Razen knjižnične omare je stala ob steni podolgič z blestečebel oedejo pregrnjena postelj, a zraven nje ozka, štirinožna mizica z okroglim ogledalom. V nasprotnem kotu je čepel železen umivalnik z belo skledo in belim, modroročajnim vrčem. To in pa zraven še podolgasta, na koncih zaokrožena svetla miza z nekaterimi pletenimi stoli okolo sebe je bila vsa oprava. Kaj ne, da nič posebnega? Res da ne, ali ako bi, ljubi moj mladi bralec, našel kje na kaki stvari najmanjši prašek, bi dobil od mene, ki sem Božidarčkovega ateja prijatelj, lep blesteč cesarski cekin. In ako bi mogel pobrati na umitih tleh najmanjšo smet, bi ti ne dal nič manj.

V kotu za vrati je razširjala ozka glinasta peč prijetno, mehko toploto, ki je božala Božidarčkove ude kakor topla, žametasta roka pokojne mamice, ki ga je tolikrat pritiskala v svoje varno naročje, ki mu je tolikrat gladila blede ličece, ki mu je tolikrat privzdignila okroglo bradico, da je moral zreti v velike, blage oči, ki mu že davno več ne sijajo. Oh da, tam med štirimi zidovi zunaj vasi, tam, kjer se vzdiguje križ pri križu, kjer je tako čudno tiho in mirno, da si ne upa motiti niti drobna ptica s svojim žgolenjem tega svetega, tajinstvenega miru, tam se vzdiguje tudi zelen griček, na katerem pripogiba roža žalujka drobne svoje vejice na klesan kamen in križec. Tam, tam počiva Božidarčkova mamica, ki se je morala ločiti tako mlada s tega sveta, ki je morala tako zgodaj zapustiti njega in ateja! Ah, koliko bi dal, ako bi zamogel samo enkrat še videti njeno sveto obličje, ako bi mogel samo enkrat še sedeti z njo pri tej mizi!

Božidarček je sedel na dolenjem koncu mize ter pisal svojo domačo nalogo. Bil je namreč v drugem oddelku prvega razreda. Pero je držal sicer še

nekam trdo kakor bi se bal, da mu ne zdrkne izmed prstov, in glava se mu je z malim nosom večkrat sumljivo približala pisanki, a vendar so bile črke, ki jih je črtal, še dosti čedne in pravilne. Atej je bil z njim popolnoma zadovoljen. Pokazal mu je rdeče jabolko, katero je potegnil iz žepa ter dejal: »To je tvoje, ker je naloga spisana precej lepo in čedno. Le pazi, da izdeliš svoje reči vedno tako, potem bo nekdaš še kaj iz tebe!«

»Hvala lepa, atej«, je izpregovoril ter nesel jabolko hitro na peč.

Ni še trajalo dolgo, ko se je začela jabolčna koža črtati s temnimi lisami ter se krčiti. Na nekaterih krajih se je stisnila v neštevilne gubice, na drugih se napela tako, da je morala počiti. In iz teh razpok je silil peneči jabolčni sok, ki je iz početka ostajal kakor prilepljen na luknjici, a se potem umikal drugemu, za njim silečemu, nerad in počasi, prav počasi nizdoli, dokler ni zgledalo jabolko kakor bi bilo oslinjeno z belkastimi slinami. A po sobici se je hkratu razširil tako prijeten in vabljev vonj, da je vzkliknil celo Božidarček atej: »Ah, kako to prijetno diši!«

In Božidarček je vzel jabolko s peči ter zasadil vanj bele, zdrave zobe. Tedaj se je pa nečesa domislil.

»Atej, kdaj pa bo sv. Miklavž?« je viknil vprašujoče, in oko se mu je zaiskrilo, ko se je spomnil na prejšnja leta. Koliko mu je dozdej vsako leto prinesel ta radodarni svetnik! In skoraj vedno kaj novega, najrajši pa to, kar je slučajno najbolj potreboval. Da, najrajši je imel Božidarček med vsemi svetniki sv. Miklavža in vsak večer je tudi molil k njemu ter mu naročal, česa bi si pred vsem želel.

»Miklavžev večer bo prav danes osem dni«, mu pojasni atej. »Le pridno moli, morda se te spomni tudi letos!«

»Atej, ali bi ne bilo prav, ako bi mu pisal pisemce ter ga prosil, kar bi imel rad? Saj bom pisal lepo, saj veste, da znam!«

»Dobro; piši mu in potem oddaj meni, da nesem na pošto!« mu pri-
stavi atej . . .

Božidarček naglo pogoltne zadnji košček jabolka, vrže pecelj v peč in pripravi papir, ki mu ga je ponudil atej, ter napiše to-le:

Ljubi sveti Miklavž.

*Jax že vem koliko je petdeset in petdeset. No. Tudi
že vem koliko je Bogov. Eden. In kdaj se piše velika črka
in naredi pika. Kemalu bom znal šteti tudi do milijon in
do petsto. Tedaj te pa prosim prinesi mi eno mapo za pi-
sanke dva svinčnika in en nožek eno puško eno pero pa
dosti jabolk in orehov pa tudi eno železnico. Pa nič dru-
gega da ne boš rekel da hočem preveč. Tedaj pa z Bogom.*

Božidarček.

Atej je pregledal list, se nasmehnil, pogladil Božidarčka po rumenolasi glavici ter rekel: »Dobro si pisal. Ne dvomim, da dobiš, česar želiš! . . .«

Kmaló potem sta bila oba v sosednji sobi, kjer sta stali dve postelji, ena manjša, ena večja. V manjšo je legel Božidarček. Pogrnil se je čez glavo, a izpod odeje je bilo slišati, kako je molil.

»Atej, zmolil sem štirinajst očenašev in vero«, je dejal Božidarček, ko je poškilil izpod odeje ter zapazil, da sedi atej še zraven postelje ter prebira knjigo.

»No, zdaj se še prekrizaj in zaspi«, mu pravi atej.

»Lahko noč, atej«, odgovori Božidarček, se prekrizá ter vnóvič smukne pod odejo.

V kratkem je sladko zaspal . . .

* * *

Bilo je o polnoči. Po sobi, kjer sta spala Božidarček in njegov oče, se je tresla blede svetloba, prihajajoča od nočne svetilke, ki je čemerno brlela na mizici v kotu. Vse je bilo tiho, samo semtertja je poknil in zaškrtal suhi les v kaki omari, da je bilo slišati, kakor bi kdo trdo stopil na peto. Sicer pa se je čulo samo dihanje obeh spavajočih, kakor bi kdo pilil z drobno pilico mehki les — vedno v enakih presledkih, počasi, počasi . . .

Ali čuj, kaj je to? — Božidarček se je hipoma nemirno preobrní, in iz grla se mu je privil jokajoč, zategel glas. Toda le za trenutek, in že je bilo vse tiho.

Božidarčkov oče se je takoj zbudil. Privzdignil je glavo ter vlekel na ušesa. In res, takoj je zapazil, da diha Božidarček močneje in hitreje nego prej. Obrnil se je proti postelji ter videl, da leži sinček obrnjen z glavo in trebuhom nizdoli. To je bilo vznemirljivo znamenje. Oče vrže odejo raz sebe, skoči raz postelj ter pristopi k Božidarčku. Rahlo ga obrne, da je ležal kakor po navadi na desni strani. Nato ga še skrbno odene ter zleze zopet v postelj.

Ali spati ni mogel več. Polastil se ga je nek čuden nemir. Usiljevala se mu je zla slutnja.

In ta slutnja, žal, ni bila neopravičena. Črez nekoliko hipov se Božidarček vnóvič preobrne in zastoče. Hipoma je bil oče pri njem.

»Božidarček, čuj, kaj ti je? Ali te kaj boli?«

Prijel je dečka za roko, a tedaj je hkratu začutil, da je bila ta roka vroča kakor razbeljeno železo. Položil mu je desnico na čelo in senca. Tudi tukaj se je čutilo, kakor bi bile napolnjene žile z žarečim, tekočim svinčcem.

V tem se je zbudil Božidarček popolnoma. Oče ga vnóvič vpraša, ali ga kaj boli. Božidarček odgovori: »Nič, atej. Samo v ustih me nekaj peče!«

Oče prižge v tem večjo svetilnico, stopi v kuhinjo po žlico ter veli Božidarčku, da naj odpre usta. Ta takoj sluša, a oče mu pritisne z zličnim ročajem jezik nizdoli, da se je videlo v grlo. Tam pa je bila koža nekoliko bolj rdeča kakor po navadi.

»Morda ne bo nič hudega«, izpregovori črez nekoliko časa. »Jutri hočemo precej poklicati zdravnika. Zdaj se pa zagrní, da se ne prehladiš!«

Božidarček se je črez nekoliko časa pomiril ter vnovič zaspal. Oče pa ni šel več v postelj. Oblekel se je popolnoma, zakuril peč ter sedel nato k posteljci. Z upom in s strahom se je oziral na bolnega sinčka. Kaj bi bilo, ako bi mu vzel Bog njega, ki mu je bil edino veselje na svetu? Odkar ni bilo več mamice v hiši, sta stanovala z Božidarčkom sama v eni sobi, spala v eni sobi; izprehajala sta se vedno skupaj in bila sta drug na drugega takorekoč prirastena. Ako bi kdo odtrgal enega, bi bil odtrgal zraven tudi del telesa drugemu. Hrano so jima donašali trikrat na dan iz bližnje gostilnice, a stregla jima je stara ženica, ki je prihajala v šolo samo črez dan. Ni čuda torej, ako je bilo Božidarčkovemu očetu sedaj tako hudo pri srcu, ko je pomislil, da bi mu zamogla kruta bolezen odtrgati za vselej ljubega otroka od njegove strani. V duhu je že trpel vse one grozne bolečine, ki pretresajo človeka, ko vidi, da mu črni možje odnašajo zadnji njegov up v mrzli grob. Težko, težko je čakal jutra, ko bo zamogel poklicati zdravnika.

Božidarček pa je v tem nemirno spal. Njegovo dihanje je prihajalo vedno nerednejše in tesnejše, in preobračal se je vsak hipec. Proti jutro se je nekoliko umiril, in videti je bilo, da mu je odleglo. Ali ko se je oče najmanj nadejal, se je stresel Božidarček vnovič, planil pokonci, zakrilil z rokami ter preplašeno odprl oči, se ozrl kvišku, da je bilo videti samo očesno belino. Takoj nato je silil z glavo v zid kakor bi ga hotel predreti. A v tistem hipu je že padel na postelj nazaj ter se zvil v klopčič kakor kača. Vse to se je godilo samo trenutek, a bilo je tako grozno in strašno, da se je Božidarčkovemu očetu skrčilo srce v prsih ter da je z Božidarčkom vred zastokal.

Hvala Bogu, za gorami se je začelo svitati, in noč se je polagoma umikala dnevu. Nebo je bilo jasno kakor ribje oko. Na zahodu je stal mesec, bled in izmučen od prečute noči ter je vedno bolj bledeel in bledeel, dokler ni pred očmi izginil kakor lahka meglica. Obetal se je krasen, poznojesenski dan.

Okolo devete ure se je začelo ob šoli veselo življenje. Otroci so prihajali k pouku čvrsti in zdravi ter se zbirali v šolski sobi. Knjige so že bile na klopeh, in nastalo je veselo, polglasno šumenje. V tej klopi so ponavljali berilne vaje, v drugi so slovničarili, a v tretji računili. Videti je bilo, kako jim je bilo vsem na tem, da bi kaj znali, ako bi bili vprašani.

Toda, kaj je to? Danes ni hotelo biti k njim gospoda učitelja o pravem času kakor po navadi. Videlo se jim je že dolgo, dolgo, odkar so bili prišli v šolo, in še se niso odprla vrata in še se ni v njih prikazala priljubljena oseba gospoda učitelja.

V tem času pa je bil spodaj pri Božidarčku gospod zdravnik. Prav tako kakor ponoči atej je sedaj pogledal ta gospod Božidarčku v usta ter rekel: »Prosim, poglejte sem tudi Vi, gospod učitelj!«

In nagnil se je proti ustom tudi Božidarčkov atej ter zapazil tam zadaj v grlu kakor vinar veliko belo piko.

»To je — davica!« je dejal zdravnik ter resno zmajal z glavo.

»To je davica«, je ponavljal nehote za njim Božidarčkov atej.

Kmalu potem pa so otroci zopet stopali iz šole, a bili niso več tako veseli. Božidarčka so imeli radi in žal jim je bilo, ko so zvedeli, da je bolan. Šola se je bila odpovedala za nekoliko časa . . .

* * *

Božidarček je bil torej bolan. V svoji postelji je ležal, dobro zagrnjen z debelo volneno odejo, a glavica se mu je udirala v mehko blazino. Okolo vratu je bil obvezan, da mu je v mrzli vodi izžeta ruta hladila vročino. Njegova prej tako cvetoča lica so bila bleda kakor rjušici okolo njega, a oči so bile motne kakor voda, v katero pljusne kamen in se ji zarije v blato na dnu. Prej so še bile videti ribice, ki so veselo plavale po bistri vodici, a zdaj so se hipoma poskrile, in vse je kalno in mrtvo. Malo prej je tudi v Božidarčkovih očeh plulo veselje in življenje, a zdaj so videti v njih kalni sledovi bolezní . . .

Pretekli je prvi in drugi dan. Božidarček je ležal še vedno v vročnici, in bolezen se je hujšala, dejal bi, z vsako uro. Zdravnik ga je obiskoval večkrat ter vselej veleval, kako naj se ravna z njim. A dasi je Božidarčkov atej natančno izvrševal vse to, kar je priporočal gospod zdravnik, vendar je vse kazalo na slabše, in iz srca očetovega je vedno bolj gineval up. Božidarček ni mogel že prav nič več požirati. Pri vsakem požirku, ki mu ga je usilil atej, se je davil in tresel, preden ga je spravil doli. Nazadnje celo juhice ni mogel spraviti iz ust.

Božidarčkov atej pa se niti dan, niti noč ni ganil od postelje. Skrbno je pazil na vsak dihljaj bolnega otroka, skrbno motril vsako žilico na Božidarčkovem obrazu. Vsak hipec je potegnil odejo kvišku, da mu je segala do podbradka, vsak hipec ga pogladil po laseh, ki so bili potni, da je bila blazina vedno mokra. A vsak hipec je tudi vprašal: »Božidarček, ali morda želiš česa?«

Ali Božidarček je vedno odkimaval z glavo ter očeta pogledoval tako žalostno, da je ta onemel ter obračal svoj pogled po drugih predmetih; zakaj ni mogel dolgo gledati teh velikih, zdaj že vdrtih oči ter tega boleznega izraza v njih. Časih je, da bi ušel temu pogledu, hitel k peči ter tam brskal in popravljal ogenj, dasi ni bilo prav nič potrebno. Ko je pa zbiral polenca ter odpiral vratca, je potegnil večkrat z roko preko oči ter vselej že v kali zadušil solzo, ki mu je semtertja silila z nevzdržno močjo na dan.

In dnevi so potekali počasi, tako grozno počasi. A kaj še dnevi! Noči, noči! Teh ni bilo ne konca, ne kraja!

Peti dan Božidarčkove bolezní se je pooblačilo nebo. Nikjer ni bilo videti več krpe modrega nebesnega oboka, povsod dolgočasno, sivo, semtertja črnkasto obzorje. Po drevju pa je listje, kolikor ga še ni bilo popadalo na tla, šelestelo in sušnelo v nekem mrzličnem trepetu, ki ga je povzročila neprijetna sapa od severozahoda. In ptice so se približale stanovališčem ter plašno frfotale okolo skednjev in kozelcev kakor bi si hotele poiskati in prebrati kraj, kjer bi bilo nadalje najboljše njihovo zavetišče.

Res, kmalu so po zraku trepetale prve snežinke ter lezele v ovinkih nizdoli, prav kakor bi jih bilo sram svoje usiljivosti, da prihajajo prve. A kmalu

so jih pritisnile druge v hrbet. Začele so se gnesti druga ob drugo, in čez nekoliko časa so se še komaj videle začrnele drevesne veje skozi gosti metež. In snežilo je . . . snežilo . . .

Božidarček je za nekaj hipov pozabil svojih bolečin ter zrl iz postelje skozi šipe. Črez nekoliko časa se je obrnil k ateju ter dejal tiho, komaj slišno, s hripavim glasom: »Atej, meni se zdi, da leze zdaj nebo na zemljo. Le pogledajte, če ni res?«

Privlekel je koščeno svojo roko izpod odeje ter kazal z njo proti oknu. Atej se je ozrl za roko in takoj videl, da ima sinček prav. Res je bilo videti, kakor bi se pogrezala nizdoli velikanska sivobela plast ter obstajala nad zemljo, a njeni sestavni delci — kakor bi se tresli ter požirali drug drugega.

Kamor je seglo oko, povsod je bilo drugi dan belo, mrtvaško . . . Božidarčku je bilo pa vedno slabše in slabše. Videti je bilo, kakor ne bi mogel več pomagati niti zdravnik, niti zdravila.

Jutri pa je imel biti Miklavžev večer, oni večer, ki ga pričakujejo otroci s takim veseljem, a tudi s strahom.

Tudi Božidarček se je hipoma spomnil tega.

»Atej, Bog ve, ali mi bo sv. Miklavž prinesel to, česar sem ga prosil?«

Ateju je bilo v tem hipu tako hudo pri srcu, da bi se bil najrajši razjokal. Res, Miklavž je jutri, a mesto da bi se njegov sinček veselil tolikih prijetnih reči, ki bi mu jih gotovo prinesel ta svetnik, pa bo morda že ležal trd na belem mrtvaškem odru. In zraven bodo brlele dolge sveče, in mesto jabolk, rožičev in bonbončkov se bodo svetile okolo njega kaplje, s katerimi ga bodo kropile roke sosedov. Tako si je mislil Božidarčkov atej, in bilo mu je hudo, nepopisno hudo . . .

Ali odgovoril je vendar: »Prav gotovo ti prinese vse, česar si prosil, in morda še več, veliko več!«

»Še več, veliko več«, je ponavljal Božidarček za njim, in za hipec mu je zakrožil smehlaj okolo bledih ustn . . .

* * *

Na Miklavžev večer je ležal Božidarček dolgo trdo in nepremično. Malo pred mrakom je bil pri njem zdravnik. Ko je odhajal, je majal z glavo ter sočutno pogledal Božidarčkovega očeta. Rekel pa ni drugega nego tihe besede: »Kakor nocoj kane. Ali bo, ali ne bo!« In odšel je . . .

Atej pa je sedel na navadno mesto k posteljici, nagnil glavo k sinčku na zglavje ter si skušal vsako misel izbiti iz glave. Ali ni hotelo iti in ni hotelo!

Zunaj so se pa od daleč čuli glasovi rjovečih parkljev in rožljanje verig. Ti glasovi so zdramili tudi Božidarčka. Odprl je oči, začudeno pogledal okolo sebe, a skoro nato vprašal: »Ali bodo prišli tudi sem?«

»Ne, sinek! Bolan si. K tebi pride sam Miklavž in sicer ponoči, ko boš spal. In prinese ti vsega, česar si želi tvoje srce!«

»Ali res? Ah, atej, prosim Vas, nastavite krožnik!«

»Kam pa naj ga denem: ali na okno, ali na peč?«

»Na okno, na okno!«

Atej je prinesel velik krožnik ter ga postavil ná okno, da se je s posteljce videl prav dobro.

»Tako, zdaj bo prav. Ti pa, Božidarček, se prekrižaj in zaspil«

In res je kmalu potem Božidarček zatisnil oči. Zraven postelje je bedel njegov atej ter molil. A čudno se mu je videlo, da se Božidarček tako dolgo ne prebudi. Doslej je še vsak večer zatisnil oči le za hipec in že jih je zopet odprl. Nocoj pa je spal, trdno spal. In njegovemu ateju se je celo videlo, da diha veliko lažje, veliko enakomernejše.

Žarek upanja se je prikradel v njegovo srce, prav kakor se prikrade prvi solnčni žarek po nevihti na temno poljano . . .

Šele proti jutru je Božidarček najprej zakrilil z rokami po zraku kakor bi se hotel pretegniti, a takoj nato je odprl oči. Takoj mu je pogled splaval proti oknu. Dvignil se je kvišku, da bi bolje videl ter je strmel na krožnik.

In glej, tam na dnu krožnika se je ščepirila široka pisalna mapa, na nji je bil svinčnik, nožek, puška, škatljica peres, a okolo in okolo so se kopičili orehi ter blestela kakor zlato rumena jabolka.

»Ah, ah, vse mi je prinesel, prav vse«, je viknil Božidarček ter hotel vstati. Okolo usten mu je zopet krožil vesel smeh, in lica so mu rdela veselja.

Toda atejeva roka ga je rahlo potlačila zopet na postelj ter ga odela. Moral je potrpeti.

Ko se je zdanilo, je prišel vnovič zdravnik ter pregledal Božidarčka. Izraz na njegovem obrazu ni bil več tako temen, in Božidarčkovemu očetu, ki ga je ves čas opazoval, je bilo, kakor bi mu kdo vlival hladilnega olja v skeleče rane.

Zdravnik je potem zagledal Miklavževe darove. Nasmejale se je prijazno, se obrnil k Božidarčku ter izpregovoril: »Vidiš, dragi moj prijateljček! Miklavž te ima pač rad, ker ti je prinesel toliko lepih reči. Ali prinesel ti je še več, prinesel ti je nocoj to, kar je na svetu vredno največ, prinesel ti je — zdravje! Nocoj se ti je obrnilo na bolje, in v kratkem boš zopet čil in vesel! . . .«

Zimska slika.

»Aj, siničica, aj, sestričica, glej, zima nas je objela! Kje najdem pač kotiček gorak, kjer bi se ogrela?«

»Čuj, kraljičica, čuj, sestričica, žalost je mene objela, ne najdem veselja na svetu nikjer, nikdar ne bom več vesela.

Čuj, sinčka imela sem mlada dva, kako sta prekrasno mi pela, a prešlo poletje je, prešla jesen, in sinčka mi zima je vzela.«

Povesi siničica glavico, sneg vsiplje na krilca se njena, in mrtvo je polje, in mrtev je log, le burja brije ledena . . .

Cvetko Golar.

